

Andræ: Jeg skal meget villigt indrømme det Smukke og Tiltalende i det Formaal, som tilsigtes naaet ved nærværende Lovforslag. Jeg skal imidlertid ikke tilbageholde, at jeg dog for mit Vedkommende troer, at der er ikke saa faa Illusioner, der knytte sig til de Forventninger, man nærer om Lovens Betydning for den paagjældende Klasse af Medborgere. Jeg troer, som det allerede er udtalt fra en anden Side i Salen, at der ikke med stor Sandsynlighed vil kunne paaregnes en saa virksom Deeltagelse med Hensyn til Benyttelsen af Loven, som man synes at antage, og jeg vil ogsaa gjerne indrømme, at det nok er overmaade tvivlsomt, om det ikke er under andre Former, at det til Skyende og Sidst vil findes at være det Naturlige og Hensigtsmæssige for disse Medborgere at søge at gøre deres overflødige Fortjeneste frugtbringende. Men Alt dette kommer i Grunden ikke den Opfattelse ved, som bringer mig til i dette Dieblit at begjære Ordet. Den Hovedbetænkelse, som jeg nærer, og som jeg gjerne vilde gøre mig til Ordsfører for, er støttet paa et ganske andet Hensyn, nemlig det Spørgsmaal, som ogsaa fra en anden Side er berørt, om det overhovedet maa kunne siges at være rigtigt for Staten at oprette en Anstalt af denne Natur. Det vil være værdige Medlemmer noksom bekjendt af mine tidligere Udtalelser, at jeg herer til dem, der paa det Allerbestemteste nære den Frygt, at vor hele Statsudvikling, og ved „vor“ vil jeg ikke paa nogen som helst Maade have udelukkende henvist til Udviklingen her i Danmark, men hele den europæiske Statsudvikling lider af en ganske overordentlig Brøst, som man er bleven opmærksom paa, og som der ogsaa efter almindelig Næmhelighed vil raades Bod paa i Tiden, men som ikke desto mindre kan frembringe ganske overordentlige Karer for Samsundet og vil frembringe dem, inden man er kommen til den rette Erkjendelse, den nemlig, at Staten griber ud over sit naturlige Omraade og blander sig ind i utallige Forhold, som burde have været overladte til den private Virksomhed. Man fører Friheden i Munden, man troer, at man gaar fremad med Frihedens Banner; men det er Resterne af det gamle Despoti, som endnu paa den Maade bevæge sig. Man

vil sørge for alle sine Medborgere, og man vil tage Hensynet til deres Vel ud af de Hænder, hvori det naturligt blev liggende, og vil gøre sig visere og klogere end dem, som naturligt skulle paasee deres Liv. Jeg troer derfor, at man overalt skal være overordentlig betænkelig ved at give sin Understøttelse til en saadan Omsiggriben af Staten, at man ikke skal laane Haand til at knække og hemme den private, sunde og naturlige Udvikling og tvinge Udviklingen ind paa Baner, hvorpaa den ikke sundt og naturligt ønsker at komme ind. Dette vilde jo naturligvis gjælde, selv aldeles affeet fra, om der for slige Anstalters Skyld fordres directe Offre, særligt da Pengeoffre fra Staten; men, naar dette er Tilfældet, naar ogsaa dette kommer til, hvor der altsaa er en Mulighed for, at selve den Foranstaltning, som man ønsker at træffe, kan medføre Pengeoffre, der stiller jo igjen Forholdet sig Tusinde Gange farligere, idet det jo der altid bliver til, at man søger det særlige Formaal, som i og for sig, seet fra et particulært Standpunkt, kan være godt og hensigtsmæssigt, naaet ved tvungne Bidrag fra mange andre Sider, for hvilke dette Formaal ikke har den Interesse. Man kommer saaledes nærmere og nærmere til den Opfattelse af Staten, som en af dette Aarhundredes aandrige Nationaloeconomer har i en noget bitter Polemik, som han i sin Tid førte, stræbt at bestimere paa den Maade, at Staten syntes passende at kunne betegnes som den Anstalt, hvorigjennem Enhver skal stræbe efter at leve paa alle Andres Bekostning. Dette, saaledes at ville tage sig af alle de particulære Formaal, vil det naturligvis, naar man først er kommen ind paa denne Bane, være meget vanskeligt at sætte nogen Grændse for. Hver Gang man har gjort et Skridt paa den, fremstaaer, og det med Berettigelse, Krav fra andre Sider paa, at lignende Skridt i Consequents af det alt Gjorte med Nødvendighed maae gjøres, og man kan ikke standse paa denne Bane, thi der ligger virkelig en Uretfærdighed i, at man for en enkelt Klasse af Samsundet, en enkelt Provinds, en enkelt Deel af Riget yder Pengemidler ud, naar der ikke for de Andre, som Alle bidrage til disse Pengemidlers Tilvebringelse, gjøres noget Tilsvarende; men skulle